

ZAMONAVIY PEDAGOGIKADA PEDAGOGIK KASB VA UNGA QÒYILAYOTGAN TALABLAR.

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti pedagogika fakulteti pedagogika
yoʻnalishi 1-bosqich talabasi **Maxmudova Gulsanam.***

Anotatsiya: Mazkur maqolada Zamonaviy pedagogikada pedagogik kasb va unga qòyilayotgan talablar haqida, Taʼlim jarayonining modernizatsiyalashuvi, innovatsion texnologiyalarni qoʻllash, shaxsga yoʻnaltirilgan taʼlim tamoyillari hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida pedagog faoliyatining samaradorligini oshirish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy oʻqituvchining kasbiy madaniyati, ijodkorligi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish koʻnikmalari va pedagogik etika meʼyorlariga rioya etish zarurligi haqida maʼlumotlar berilgan.

Kalit soʻzlar: Pedagogik kasb, zamonaviy pedagogika, taʼlim sifati, pedagogning malakasi, professionalizm, taʼlim jarayoni, Innovatsion metodlar, pedagogik mehnat, axloqiy talablar, oʻqituvchilik faoliyati, pedagogik mahorat, taʼlim tizimi.

Bugungi kunda taʼlim tizimining modernizatsiyalashuvi jarayonida pedagogik kasbga boʻlgan yondashuv tubdan oʻzgarib bormoqda. Pedagog faqat bilim beruvchi emas, balki shaxsni har tomonlama rivojlantiruvchi, ijodkorlik va mustaqil fikrlashga yoʻnaltiruvchi shaxs sifatida qaralmoqda.

Umuman pedagogik kasbga qoʻyilayotgan zamonaviy talablar.

Zamonaviy taʼlim sharoitida, pedagog faqat bilim berdigan emas — shaxsni rivojlantiruvchi, oʻquvchilarda kreativlik, tanqidiy fikrlash, ijodkorlikni

shakllantiruvchi rol o'ynaydi. Ta'limni yangilash, ta'lim jarayonida innovatsiyalarni qo'llash, ta'lim metodlarini va baholash usullarini zamon talablariga mos ravishda yangilab borish, bular zamonaviy pedagogga qo'yilayotgan talablar qatoridadir. Shuningdek, ijtimoiy-madaniy kontekstni, axborot jamiyatining ehtiyojlarini hisobga olib, pedagog o'z ishini tashkil etishi lozim. Jamiyatning tez o'zgaruvchan sharoitida, pedagog o'z bilimini yangilab borishi, yangi metod va texnologiyalarni o'zlashtirib borishi muhimdir. Bu — zamonaviy pedagogik kasb talablaridan yana biri hisoblanadi.

Shuningdek, pedagog yangi pedagogik texnologiyalarni bilishi, dars jarayonida ulardan foydalanishi, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlay olishi hamda pedagog o'z kasbida rivojlanib borishi, o'zini takomillashtirishi, kasbiy mahoratini oshirishi kerak.

Pedagogik mahorat – bu o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatini tizimli, uzluksiz va maqsadga yo'naltirilgan ravishda rivojlantirish jarayonidir. Zamonaviy pedagog o'z bilimini chuqurlashtirib, psixologik va pedagogik nazariyalarni amaliyotga tatbiq etish qobiliyatiga ega bo'lishi lozim. Shu bilan birga, u ta'lim jarayonida interfaol metodlar, loyiha asosida ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini samarali qo'llash orqali o'quvchilarning mustaqil bilim olish faoliyatini rag'batlantiradi. Pedagogning shaxsiy rivojlanishi, axloqiy va madaniy namunaviyligi, doimiy o'z ustida ishlashi, kasbiy mahoratini oshirishi ham muhimdir, chunki bu jarayon o'quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishi bilan bevosita bog'liq. Natijada, pedagog zamonaviy talablarni uyg'unlashtirgan holda o'quvchi markazli, innovatsion va samarali ta'lim muhitini yaratadi, o'z faoliyatini baholash va takomillashtirishga tayyor bo'ladi. pedagog o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olib, darslarni moslashtira bilishi zarur. Bu esa o'quvchi markazli yondashuvni amalga oshirishni, har bir o'quvchining qobiliyatini, tayyorgarlik darajasini va o'rganish uslubini tushunishni talab qiladi. Shu bilan

birga, pedagogning innovatsion fikrlash qobiliyati, yangi pedagogik texnologiyalarni va interfaol metodlarni qo'llashga tayyorligi doimiy ravishda uning kasbiy mahoratini oshiradi va natijada o'quv jarayoni samaradorligini ta'minlaydi. Pedagogning shaxsiy axloqi va madaniy namunaviyligi esa o'quvchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ularni faollikka va o'z ustida ishlashga ilhomlantiradi. Barchasi birlashtirilganda, zamonaviy pedagog o'z bilim va ko'nikmalarini uzluksiz rivojlantiradi, o'quvchilarning individual va guruhdagi rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi, innovatsion metodlarni tatbiq qiladi va kasbiy faoliyatini doimiy baholash orqali takomillashtiradi. Shu tarzda, pedagogik mahoratning barcha elementlari bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ta'lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagog nafaqat dars beruvchi, balki jamiyatdagi o'rnak shaxs sifatida faoliyat yuritadi, ijtimoiy vazifalarni anglaydi va jamiyatning ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini o'quvchilarga yetkazadi. Shu bilan birga, pedagogning kommunikativ qobiliyati muhim rol o'ynaydi: u o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilishi, dars va tarbiya jarayonida tushuntirish, maslahat berish va ijobiy g'oya va fikrlar jamlanmasini berish orqali o'z faoliyatini samarali tashkil etishi lozim. Pedagogning reflektiv qobiliyati ham e'tibordan chetda qolmasligi eng muhim vazifadir. U o'z faoliyatini tahlil qilishi, o'quv jarayonida yuzaga kelgan muvaffaqiyatsizliklar va xatolarni aniqlab, ularni tuzatish yo'llarini izlashi kasbiy mahoratning ajralmas qismi hisoblanadi. Bu qobiliyat pedagogning shaxsiy rivojlanishi, innovatsion yondashuvlarni qo'llashga tayyorligi va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish bilan bevosita bog'liqdir. Zamonaviy pedagogning kasbiy mahorati – bu bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lgan kompleks ko'nikmalar tizimi: metodik bilim va ko'nikmalar, innovatsion va kreativ yondashuv, o'quvchi markazli ta'lim, shaxsiy va axloqiy namunaviylik, refleksiya va kommunikativ kompetensiyalar. Ularning uyg'un ishlashi o'quv jarayonining sifatini oshirish,

o'quvchilarning intellektual va shaxsiy rivojlanishini ta'minlash va pedagogik jarayonda muvaffaqiyatga erishishga xizmat qiladi.

Pedagogik kasb zamonaviy sharoitlarda murakkab va talabchan faoliyatdir. Pedagog o'z kasbiy faoliyatini yuqori darajada olib borishi uchun bir necha talablarni uyg'unlashtirishi zarur. Ularning barchasi bir-biriga chambarchas bog'liq va birining rivojlanishi boshqasini mustahkamlaydi.

Zamonaviy pedagogning kasbiy mahorati – bu bir-biriga chambarchas bog'liq elementlar tizimi: kasbiy bilim va ko'nikmalar, innovatsion va kreativ yondashuvlar, o'quvchi markazli ta'lim, shaxsiy va axloqiy namunaviylik, refleksiya, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalar. Ularning uyg'un ishlashi o'quv jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarning intellektual va shaxsiy rivojlanishini ta'minlash va pedagogik jarayonda yuqori natijaga erishish imkonini beradi. Pedagogning shaxsiy o'sishi va axloqiy namunaviyligi ham jarayonning ajralmas qismidir. Shaxsiy rivojlanish pedagogni kasbiy jihatdan yanada mustahkamlaydi, uning metodik va didaktik yondashuvlarini takomillashtirishga yordam beradi. Axloqiy va ma'naviy namunaviylik esa o'quvchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ularni intellektual va shaxs sifatida rivojlanishga undaydi. Shuningdek, pedagogning refleksiv qobiliyati va faoliyatni baholash ko'nikmalari pedagogik jarayonning uzluksiz rivojlanishini ta'minlaydi. U o'z ishini tahlil qiladi, muvaffaqiyat va qiyinchiliklarni aniqlaydi, ularni tuzatish yo'llarini ishlab chiqadi va shu orqali o'quvchilarning rivojlanish jarayonini yanada samarali qiladi. Pedagogning kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalari ham pedagogik jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Samarali muloqot, muammolarni hal qilish va ijobiy feedback berish orqali pedagog o'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantiradi, ta'lim sifatini oshiradi va o'zining kasbiy mahoratini mustahkamlaydi. Shu tarzda, zamonaviy pedagogning kasbiy mahorati – bu bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lgan elementlar tizimi: nazariy bilim

va kasbiy ko'nikmalar, innovatsion va interfaol yondashuvlar, shaxsiy va axloqiy namunaviylik, refleksiya, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalar. Ularning uyg'un ishlashi ta'lim jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va pedagogik faoliyatda yuqori natijalarga erishishni ta'minlaydi. Bu xulosa shuni ko'rsatadiki, pedagogik kasbning samarali bajarilishi – bu faqat bilim berish emas, balki kasbiy va shaxsiy rivojlanish, ijodkorlik, innovatsion yondashuv va pedagogning ijtimoiy roli uyg'unlashgan holda amalga oshiriladigan murakkab va dinamik jarayondir.

Pedagogning kasbiy bilim va metodik tayyorgarligi – bu uning pedagogik jarayonni muvaffaqiyatli tashkil etishining asosidir. Bu bilimlar faqat nazariy bilim bilan cheklanmasdan, amaliyotga tatbiq etilishi va o'quv jarayonini rejalashtirishda qo'llanilishi kerak. Shu bilan birga, pedagogning innovatsion va kreativ yondashuvi ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Pedagog yangi pedagogik texnologiyalarni, interfaol usullarni va axborot-kommunikatsiya vositalarini qo'llash orqali o'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantiradi, ularning mustaqil bilim olish va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Shuningdek, pedagogning refleksiv va baholash qobiliyati pedagogik jarayonning doimiy takomillashtirilishini ta'minlaydi. Pedagog o'z faoliyatini tahlil qiladi, dars jarayonida yuzaga kelgan qiyinchilik va xatolarni aniqlaydi, ularni tuzatish yo'llarini izlaydi va o'quvchilarning rivojlanish jarayonini samarali boshqaradi. Bu qobiliyat pedagogning shaxsiy rivojlanishi va innovatsion yondashuvi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, jarayonni uzluksiz yangilanishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, pedagogning ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalari o'quv jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. U o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilib, pedagogik faoliyatini yanada samarali qilishga qodir bo'lishi kerak. Shu bilan pedagogning shaxsiy axloqiy namunaviyligi va ijtimoiy mas'uliyati pedagogik

jarayondagi barcha elementlarning uyg'un ishlashini ta'minlaydi. Zamonaviy pedagogik kasb – bu murakkab, talabchan va doimiy rivojlanishni talab qiluvchi faoliyat bo'lib, unda pedagogning kasbiy, shaxsiy va ijtimoiy jihatlarini bir-biri bilan uzviy bog'liq holda ishlaydi. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda darslarni tizimli tashkil qiluvchi, ularni motivatsiya qiluvchi va ijodiy fikrlashga yo'naltiruvchi shaxsdir. Shu bilan birga, pedagogik kasb – bu doimiy o'zini rivojlantirish, yangiliklarni tatbiq etish, shaxsiy namunaviylik va ijtimoiy mas'uliyatni uyg'unlashtirgan holda amalga oshiriladigan dinamik va murakkab jarayon. Zamonaviy pedagogning muvaffaqiyati uning bilim, ko'nikma, kreativlik va shaxsiy fazilatlarini uzviy bog'liq holda amalga oshira olish qobiliyatiga bog'liqdir. Pedagogning kasbiy mahorati bir-biri bilan chambarchas bog'liq elementlardan iborat: kasbiy bilim va metodik tayyorgarlik, innovatsion va kreativ yondashuvlar, o'quvchi markazli ta'limni tashkil etish, motivatsiya va pedagogik muhitni shakllantirish, shaxsiy rivojlanish va axloqiy namunaviylik, refleksiya va faoliyatni baholash, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalar. Har bir element boshqa elementni mustahkamlaydi va pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi. Masalan, kasbiy bilim va metodik tayyorgarlik pedagogning innovatsion yondashuvini qo'llashini ta'minlaydi, shaxsiy namunaviylik va axloqiy mas'uliyat esa o'quvchilarda motivatsiya va faol ishtirokni rag'batlantiradi, refleksiya va baholash qobiliyati pedagogning jarayonni doimiy takomillashtirishini ta'minlaydi. Shuningdek, pedagogning ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalari ta'lim sifatini oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, u o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot orqali pedagogik faoliyatini yanada samarali qiladi. Pedagogik jarayonning muvaffaqiyati shaxsiy rivojlanish, kasbiy bilim va ko'nikmalar, kreativlik va innovatsion yondashuv, axloqiy namunaviylik va ijtimoiy mas'uliyatning uyg'un ishlashiga bog'liq. Natijada, zamonaviy pedagogning kasbiy mahorati – bu bilim, ko'nikma, shaxsiy fazilatlar va ijtimoiy mas'uliyatni birlashtirgan murakkab, uzluksiz va

dinamik tizimdir. Ularning uyg'un ishlashi pedagogik jarayonning sifatini oshirish, o'quvchilarning intellektual va shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlash va pedagogik faoliyatda yuqori natijaga erishish imkonini beradi. Shu bilan pedagog nafaqat o'qituvchi, balki jamiyatda ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi shaxs, bilim va ko'nikmalarning namunasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ахмедов, Ш. Pedagogik nazariya va amaliyot. Toshkent: O'zbekiston, 2015.
2. Джумаев, Р. Pedagogik faoliyat va kasbiy mahorat. Toshkent: Fan, 2012.
3. Зуфаров, М. Innovatsion pedagogika texnologiyalari. Toshkent: Sharq, 2018.
4. Исоқов, Б. О'quvchi markazli ta'lim: nazariya va metodika. Toshkent: Fan, 2016.
5. Қаяумов, А. Pedagogik kasbda refleksiya va baholash. Toshkent: O'qituvchi, 2014.
6. Холиқов, А. А. Pedagogik mahorat. Toshkent: O'qituvchi, 2011.
7. Шарипов, Т. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar. Toshkent: Fan, 2017.